

Od urednice teme

Kata Krešić

Zavod za javno zdravstvo Vukovarsko-srijemske županije

Zdravstveno stanje stanovništva nije samo zbroj ocjena zdravstvenog stanja pojedinaca nego je odraz cjelovite slike o stanju zdravlja i bolesti, ali i drugih problema vezanih uz zdravlje populacije određenog područja. Ocjena zdravlja ne proizlazi samo iz uobičajene definicije zdravlja u kojoj je sadržano «odsustvo bolesti» nego je ona i odraz vlastitog poimanja zdravlja uvjetovanog društvenim, socijalnim, kulturološkim odrednicama, ali i događajima koji mogu privremeno mijenjati sustav vrijednosti i tako posredno utjecati i na doživljaj zdravlja i bolesti. Mnoštvo je «životnih događaja» koji mogu dnevno mijenjati naše poimanje dobroga zdravlja, a velike katastrofe kao što su rat ili neke druge imaju osim trenutnog i produženi učinak kako objektivno na ljudsko zdravlje tako i na doživljaj zdravlja i bolesti. Temeljni ciljevi zdravstvene politike nisu samo produljenje života nego i unaprijeđenje njegove kvalitete, a zdravstvena zaštita i zdravlje ljudi ne ovisi isključivo o djelovanju zdravstvenog sustava i ne mogu se promatrati odvojeno od demografskih, ekoloških i gospodarskih pokazatelja koji značajno utječu na sliku zdravlja.

Demografski pokazatelji ukazuju kako Vukovarsko-srijemska županija u odnosu na cijelu Hrvatsku spada u nešto «mlađe» županije, odnosno kako je prema popisu stanovništva iz 2001. godine od ukupnog broja stanovnika (204 768) udio stanovništva u dobi od 0-19 godina 31,3% dok za Hrvatsku on iznosi 23,73%. Učešće stanovništva starijeg od 65 godina iznosi 14,4% i niže je nego u Hrvatskoj (15,6%). Kada je riječ o prirodnom kretanju stanovništva, kao i na razini države bilježi se nažalost negativan trend. Tako je u 2006. godini ponovno bilo više umrlih nego rođenih sa prirodnim kretanjem od -292 (2 242 umrlih, 1 950 rođenih) i vitalnim indeksom od 87,0 (za Hrvatsku on iznosi 82,3).

Pokazatelji zdravstvenog stanja i zdravstvene zaštite se temelje kako na kvantitativnim zdravstveno-statističkim podacima tako i na kvalitativnim pokazateljima koji su odraz osobnog zadovoljstva zdravljem i sustavom koji je u funkciji, kako očuvanja i unaprijeđenja zdravlja tako i njegovog povratka kada je ono narušeno. Neki od kvantitativnih pokazatelja koji jednim dijelom odražavaju funkcioniranje sustava zdravstvene zaštite su primjerice stopa perinatalnog mortaliteta koja je u 2006. godini u Vukovarsko-srijemskoj županiji iznosila 7,1 (za Hrvatsku je 7,5) te stopa mortaliteta dojenčadi koja je u istoj godini iznosila 4,6 (prosjeck za Hrvatsku je 5,2). Kada je riječ o bolničkom liječenju pacijenata, od ukupnog broja bolnički liječenih pacijenata u OB Vinkovci je liječeno 52%, a u OB Vukovar 22%, dok je izvan VSŽ najviše pacijenata (12%) liječeno u KB Osijek.

Jedan od kriterija ocjene zdravstvenog stanja stanovništva su svakako i vodeći uzroci smrti. Gledajući rang-ljestvicu vodećih uzroka smrti u Vukovarsko-srijemskoj županiji, na prvom mjestu su, kao i u cijeloj Hrvatskoj, bolesti cirkulacijskog sustava od kojih umire više od polovice ukupno umrlih, a na drugom mjestu su maligne bolesti od kojih umire preko 20% od ukupno umrlih osoba. Tako je u 2005. godini u VSŽ od raka umrlo 495 osoba, a novooboljele su ukupno 702 osobe (374 muškrca i 328 žena), sa stopom incidencije od 342,8 na 100 tisuća stanovnika što je primjetno niže od 466,8 koliko iznosi stopa incidencije za cijelu Hrvatsku. Gledajući u cjelini zdravstveno stanje populacije, kronične masovne nezarazne bolesti su poprimile epidemijski karakter i predstavljaju vodeći javno-zdravstveni problem koji zahtjeva sustavno unaprijeđenje prevencije, kako primarne tako sekundarne i tercijarne.

Danas se zna za mnoge rizične čimbenike koji pospješuju nastanak i razvoj kroničnih nezaraznih bolesti. Na neke od njih je moguće prvenstveno utjecati promjenom načina života i u tom smislu je potrebno podići razinu zdravstvene prosvijećenosti, ali i osigurati pretpostavke boljih uvjeta života i standarda koji će omogućiti odgovarajući način prehrane, smanjenje negativnog stresa, dostupnost zdravstvene zaštite, brigu o mladima, skrb za starije i invalidne osobe i slično. Druga razina prevencije je rano otkrivanje bolesti, odnosno otkrivanje bolesti u stadijima koji će omogućiti visoki stupanj izlječenja ili pak smanjenja invaliditeta i poboljšanja kvalitete života. Posebice se pri tome misli na neke maligne bolesti koje su, ako se otkriju u najranijim stadijima, visoko izlječive. Pozitivan primjer za to su Nacionalni programi za rano otkrivanje raka dojke i raka debelog crijeva kojima je osnovni cilj smanjenje smrtnosti od tih bolesti.

Kada je riječ o bilo kojem programu prevencije, važno je istaknuti kako su u sustavu cjelokupne zdravstvene potrošnje preventivni programi i druge mjere prevencije najjeftiniji oblik zdravstvene intervencije. Dugoročno gledajući oni istovremeno osiguravaju i najveću uštedu u sustavu

zdravstvene zaštite, misleći pri tome ne samo na očuvanje zdravlja nego i na poboljšanje kvalitete života i očuvanje radne sposobnosti.

Posebnu pozornost zaslužuje očuvanje zdravlja mladih izloženih nizu čimbenika koji nepovoljno utječu na njihovo ponašanje i zdravlje. Pri tome se naročito misli na raširenost i laku dostupnost opojnih sredstava i alkohola te tako uočljiv porast broja ovisnika, sa spuštanjem dobne granice prvog konzumiranja i sve većim učešćem mlađih dobnih skupina. Upravo ta dob zahtjeva intenzivne mjere primarne prevencije kako kroz sustav obrazovanja tako i sustav zdravstva.

Općenito gledajući, zdravlje stanovništva Vukovarsko-srijemske županije je svakako determinirano i demografskim, geografskim, kulturnim i tradicijskim osobitostima ovoga područja, ali nikako ne smijemo zaboraviti na Domovinski rat i stradanja koja su već medicinski poznatim, ali zasigurno i još nepoznatim mehanizmima utjecala na zdravlje kako branitelja tako i civilnih stradalnika, ali i cjelokupnog stanovništva naše Županije. Upravo stoga se još više nameće potreba preventivnih programa, ranog otkrivanja rizičnih poremećaja i ranih stadija bolesti, ali i dostupnosti i unaprijeđenja mogućnosti liječenja.

Mreža zdravstvenih ustanova u Vukovarsko-srijemskoj županiji osigurava osnovni princip podjednake dostupnosti zdravstvene zaštite, ali se kao značajan problem nameće nedostatak zdravstvenih djelatnika, posebice liječnika kojih trenutno nedostaje na svim razinama zdravstvene zaštite. Problem je to širih razmjera, prisutan u najvećem dijelu Hrvatske i zahtjeva sustavno rješenje. Unatoč tome u proteklim godinama je u Vukovarsko-srijemskoj županiji učinjeno puno na unaprijeđenju sustava zdravstvene zaštite i promicanju zdravlja kao imperativa u strategiji cjelokupnog razvoja i poboljšanja kvalitete života.

Živimo u vremenu kada se, osim o pravima, puno jasnije govori i o osobnoj odgovornosti za vlastito zdravlje, o nužnosti zdravijeg načina života i mijenjanju loših životnih navika, o ekološkoj proizvodnji hrane i očuvanju okoliša. U tom smislu nužno se gube i neki stereotipi o nezdravom «slavonskom» načinu prehrane, ali i jasno uočava potreba očuvanja niza tradicijskih vrijednosti koje su promicatelji očuvanja ljudskoga zdravlja.